

Олий тўпламнинг ҳолини Аллоҳдан бошқа зот билмаслиги | Ҳадис дарслари (274-дарс)

19:00 / 21 марта 657

عَلَى حَفِظُواْ : يَلْأَعَتُ هَلْلَاق

قَاتِنَيْنَ لِلَّهِ وَقُومُواْ الْوُسْطَى وَالصَّلَاةُ الصَّلَوَاتُ ٢٣٨

Аллоҳ таоло:

«Намозларни, (айниқса) ўрта намозни муҳофаза қилинг ва Аллоҳ учун итоаткор ҳолда қоим бўлинг», деган (Бақара сураси, 238-оят).

Шарҳ: Намозни муҳофаза қилиш – уни маҳкам ушлашни, доим ўз вақтида адо этишни билдиради. «Ўрта намоз» ҳақида турли фикрлар бор. Уларни, иншааллоҳ, келажакда ўрганамиз. Кўпчилик уламолар «Ўрта намоз — Аср намози», деганлар.

Намоз Аллоҳга итоатнинг бош рамзи бўлганидан оятнинг охирида:

«Аллоҳ учун итоаткор ҳолда қоим бўлинг», дейилмокда.

هُللا يَضْرِسْ أَبَعْنْبَارَنَعْ
هُللا يَلْصِي بَنْلَارَنَعْ
يَنْأَتْ أَلْأَقَمَلَسَوْهُلَلَعْ
هَرْوُصَنَسْحَأْيَفَيْبَرْ
هُتْلُقَهُدَمَحُمَّأْيَهَلَاقَفْ
هَلَاقَهُكَيْدَعَسَوْيَبَرَكَيْبَلْ
هُأَلَمْلَأُمَصَتْخَيَمِيْفْ
هِرْدَأَلَيْبَرْهُتْلُقَهُلَلَعْ
هَيَفِتَكَنْيَبُهَدَيَعَضَوَفْ
هَيَيْدَثَنْيَبَهَدَرَبُهُتْدَجَوَفْ
هَقْرُشَمْلَأَنْيَبَهَمُتْمَلَعَفْ
هُدَمَحُمَّأْيَهَلَاقَهُبْرَعَمْلَأَوْ

هَكْيِدْعَسَوْبَرَكْيِبَلْتُلْقُ
هَأْلَمْلَأُمْصَتْخَيْمِيْفَلَاق
هَتَاجَرَّدَلَا يَفْتُلْقُ؟ هَلْعَأْلَا
هَلْقَنْ يَفَوِتَارَافَكْلَأَو
هَتَاعَامَجَلَا هَلِإِمَادِقَأْلَا
يَفِءُوضُولِاعَابْسِأَو
هَأْلَصَلِإِرَاطِتَنَأَوِتَاهُورَكَمْلَا
هَطِفَأَحْيِنَمَوِهَأْلَصَلِإِدْعَب
هَتَامَوِرْيَخَبَشَاعَنْهِلَع
هَمْوَيَكِهِبَوْنُدْنَمَنَكَوِرْيَخَب
هَيِذِمْرَتَلَأَهَأَوِرَمْهُوتَدَلَو

Иbn Аbbос розияллоху анҳудан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Роббим менга энг гүзэл суратда тажалли қилди ва:

«Эй Мұхаммад», деди.

«Лаббайка Роббии ва саъдайка», дедим.

«Олий тўплам нима ҳақида тортишмоқдалар?» деди.

«Эй Роббим, билмадим», дедим.

У Зот қўлини икки кифтим орасига қўйди. Бас, унинг муздеклигини икки кўкрагим орасида сездим. Бас, машриқу мағриб орасидаги барча нарсани билдим. У Зот:

«Эй Муҳаммад!» деди.

«Лаббайка Роббии ва саъдайка», дедим.

«Олий тўплам нима ҳақида тортишмоқдалар?» деди.

«Даражотлар, каффоротлар, қадамларни жамоатлар томон босиш, таҳоратни қийинчиликларда ҳам яхшилаб қилиш, намоздан сўнг намозга интизор бўлиш ва ким у(намоз)ларни муҳофаза қилса, яхшилик или яшаб, яхшилик-ла ўлиши ва гуноҳларидан онаси туқкан кунидагидек (пок) бўлиши ҳақида», дедим», дедилар».

Термизий ривоят қилган.

Шарҳ: Ривоятда Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам ўзлари билан Аллоҳ субҳанаҳу ва таоло орасида бўлиб ўтган баъзи бир муомала ва сұхбатларга тўхталмоқдалар.

Аввало баъзи истилоҳлар билан танишиб чиқайлик:

«Роббим менга энг гўзал суратда тажалли қилди».

Бу тажаллининг қай васфда бўлганини Аллоҳ ва Унинг Расули биладилар, холос. Баъзи уламолар «Тушда кечган», дейишса, бошқалари «Ўнгда бўлган», дейишади. Энг яхшиси, лафзини ўрганиб, кайфиятини Аллоҳнинг илмига ҳавола қилганимиз маъқул.

«Лаббайка Роббии ва саъдайка».

Арабларда бир чақириқقا «жон-жон» деб жавоб берилганда ана шу сийға ишлатилади. Луғавий маъноси: «Эй Роббим! Сенга лаббай устига лаббай дейман, хизматингга тайёрлик устига тайёрлик эълон қиласман», деганидир.

«Олий тўплам» деб таржима қилган сўзимиз араб тилида «ал-малаъул аъло» дейилиб, Аллоҳга муқарраб фаришталар тўпламини англатади.

«У Зот қўлини икки кифтим орасига қўйди».

Бу араб тилидаги мажоз қоидасига биноан айтилган жумла, холос. Аслида Аллоҳ таолога жисм нисбатини бериб бўлмайди. Бу ерда Аллоҳ таолонинг раҳмати, розилиги ва хурсандлиги зоҳир бўлгани мажоз услуби билан ифода этилмоқда. Чунки одатда катта одам ўзидан кичикка раҳм-шафқат қиласа, бирор яхши нарса бермоқчи ва ўргатмоқчи бўлса ёки ундан хурсанд бўлса, қўлини елкасига қўяди.

«Бас, унинг муздеклигини икки кўкрагим орасида сездим».

Бундан, Аллоҳнинг раҳм-шафқати ва марҳамати или кўксим илм-маърифатга, сиру асрорлар билимига тўлди, хотиржам бўлдим, деганлари тушунилади.

«Бас, машриқу мағриб орасидаги барча нарсани билдим».

Бошқа бир ривоятда:

«Бас, осмону ердаги барча нарсаларни билдим», дейилган.

«Даражотлар», яъни бандалар қандай қилиб юқори даражотларга эришишлари мумкинлиги тўғрисида;

«Каффоротлар», яъни бандаларнинг гуноҳларига қандай амаллар каффорот бўлиши, уларнинг ювилиши ҳақида;

«Қадамларни жамоатлар томон босиш», яъни жамоат намозига қадам босиб боришининг савоби улуғлиги ҳақида тортишмоқдалар.

Намознинг fazли ҳақидаги ҳозиргача ўрганган ҳадисларимизда маънолар Аллоҳ таолодан бўлса ҳам, иборалар Пайғамбаримиз лафзларида келаётган эди. Аммо бу ҳадиси шариф Аллоҳ таоло билан Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам ўрталаридаги суҳбат шаклида келиб, у маънога ҳам, намознинг fazлига ҳам алоҳида бир тус ва куч бағишишламоқда.

Аллоҳ таоло бизнинг тасаввуримиздан юқори бир шаклда Ўзининг маҳбуб Пайғамбари – Мухаммад мустафо соллаллоҳу алайҳи васалламга тажалли қилди ва:

«Эй Мұхаммад», деб нидо этди.

Үта хурсанд бўлиб кетган Ҳабиби Роб бил оламийн: **«Лаббайка Роббии ва саъдайка»**, дедилар.

«Олий тўплам нима ҳақида тортишмоқдалар?» деди Аллоҳ таоло ўз Пайғамбарига. Аллоҳ таолонинг Ўзи ҳар бир нарсани пухта билувчи Зотдир. У олий тўплам нима ҳақида тортишаётгандарини Пайғамбаримиз билмасликларини ҳам билади. Лекин бу савол ила Набий соллаллоҳу алайҳи васалламнинг ўзларига ўзларининг ҳолини билдириб, ҳамма нарса Ўзининг лутфи, марҳамати ила бўлишини яна бир бор намоён этмоқда.

«Эй Роббим, билмадим», дедилар Пайғамбар алайҳиссалом олий тўпламнинг гапларидан бехабар эканликларини эътироф қилиб.

Шунда Роб бил Оламийн Ўзининг маҳбуб бандаси, суюкли Пайғамбари – Мұхаммад соллаллоҳу алайҳи васалламга ўзига хос услугуб ила Ўз сирасорларидан файзу футух ато этди. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг вужудлари, хусусан, қалблари тамоман бошқача бўлиб, бу файзу футухни тўла ҳис этдилар. У зот ўзларида бирдан улкан ўзгариш юз берганини, мағрибу машриқдаги, осмонлару ердаги барча нарсаларнинг, жумладан, олий тўпламдаги нарсаларнинг ҳам билими ҳосил бўлганини сездилар.

«Эй Мұхаммад!» деди Аллоҳ таоло ҳолат ўзгарганидан кейин яна янгидан хитоб этиб.

«Лаббайка Роббии ва саъдайка», деб жавоб бердилар Мұхаммад соллаллоҳу алайҳи васаллам жону диллари ила.

«Олий тўплам нима ҳақида тортишмоқдалар?» деди Аллоҳ таоло улар нима ҳақида тортишаётгандарини жуда яхши билиб турса ҳам. Энди Мұхаммад соллаллоҳу алайҳи васаллам Аллоҳ берган файзу футух ила улар нима ҳақида тортишаётгандарини жуда яхши билиш даражасига эришган эдилар. Шунинг учун ҳам олий тўплам нима ҳақида тортишаётгандарини батафсил баён қилишга киришдилар:

«Даражотлар, каффоротлар, қадамларни жамоатлар томон босиш, таҳоратни қийинчиликларда ҳам яхшилаб қилиш, намоздан сўнг намозга интизор бўлиш ва ким у(намоз)ларни муҳофаза қилса, яхшилик ила яшаб, яхшилик-ла ўлиши ва гуноҳларидан онаси туққан кунидагидек (пок) бўлиши ҳақида», дедилар.

Ушбу ҳадисдан олинадиган фойдалар:

1. Аллоҳ таолонинг Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламга тажалли қилиб туриши.

Асосан, Аллоҳ таолонинг Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам билан Жаброил алайҳиссалом орқали алоҳа қилганлиги маълум ва машҳур. Шунингдек, илҳом бериб туриши ҳам, меърожда бевосита сўзлашув бўлгани ҳам маълум. Бу ерда эса ўзига хос, қандайлиги фақат Аллоҳ таоло ва Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи васалламга маълум бўлган тажалли ҳақида сўз бормоқда.

2. Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи васалламнинг Аллоҳ таоло ҳузурида олий мақомга эга эканликлари.

3. Аллоҳ ҳамма нарсани билиб турса ҳам, бандаларга хос баъзи манфаатлар учун савол бериши.

4. Аллоҳ таолонинг ҳузурида олий тўплам — муқарраб фаришталар тўплами борлиги.

5. Олий тўпламнинг ҳолини Аллоҳдан бошқа зот билмаслиги.

6. Аллоҳ хоҳласа, бандасини бир зумда файзу футух ила машриқу мағрибдаги нарсаларни биладиган қилиб қўйиши.

7. Аллоҳ таоло Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи васалламга файзу футух ила мағрибу машриқдаги, осмонлару ердаги нарсаларнинг илмини ато қилганлиги.

8. Аллоҳнинг файзу футухи ила Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи васаллам олий тўплам нима ҳақида гаплашаётганларини биладиган бўлганлари.

9. Олий тўплам бандаларнинг даражотларини юқори қиласидан ва гуноҳларига каффорот бўладиган нарсалар ҳақида тортишганлари.

10. Жамоат намози ўқиш учун босилган қадамлар банданинг даражасининг кўтарилишига ва гуноҳларининг ювилишига сабаб бўлиши.

11. Таҳоратни қийинчиликларда ҳам яхшилаб қиласидан даражасининг кўтарилишига ва гуноҳларининг ювилишига сабаб бўлиши.

12. Намоздан сўнг кейинги намозга интизор бўлиш, банданинг даражасининг кўтарилишига ва гуноҳларининг ювилишига сабаб бўлиши.

13. Намозларини муҳофаза қилиш банданинг бу дунёда яхшилик ила яшаб, яхшилик ила ўлишига, гуноҳларидан онаси туқсан кундагидек пок бўлишига ва даражаларининг кўтарилишига сабаб бўлиши.

Демак, нафақат ердаги тўпламда, балки осмондаги олий тўпламда ҳам намознинг фазилати ҳақида сўз борар экан.

Бу дунёда яхши яшашни хоҳласак, намозларимизни қолдирмай, арконларини жойига келтириб, хушуъ ва хузуъ билан адo этиб, муҳофаза қилайлик.

Бу дунёда ҳам, охиратда ҳам даражотларимиз юқори бўлиши учун шундай қилмоғимиз лозим.

Масжидларга қатнаб, жамоат намози ўқиш учун қадамларимизни кўпайтирайлик. Таҳоратимизни доимо мукаммал қилайлик. Бир намозни ўқиб бўлиб, иккинчисини интизорлик билан кутайлик.

«Ҳадис ва ҳаёт» китобининг 4-жузи асосида тайёрланди.